

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Ardteistiméireacht 2021

Scéim Mharcála

Laidin

Gnáthleibhéal

Iomlán marcanna 300.

Nóta chuig múinteoirí agus scoláirí ar úsáid scéim mharcála foilsithe.

Níl sé i gceist go mbeidh scéimeanna marcála atá foilsithe ag Coimisiún na Scrúduithe Stáit ina ndoiciméid aonair. Is acmhainn riachtanach iad le haghaidh scrúdaitheoirí a gcuirtear oiliúint orthu maidir le léirmhíniú ceart a fháil ar an scéim agus cur i bhfeidhm ceart na scéime. Is éard atá i gceist leis an oiliúint seo, i measc nithe eile, samplaí marcála obair daltaí agus na marcanna a bhronntar a phlé, chun cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Ina dhiaidh sin déanann na Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na gceartaitheoirí chun cur i bhfeidhm comhsheasmhach agus cruinn na scéime marcála a chinntiú. Déanann an Príomhscrúdaitheoir maoirseacht ar an bpróiseas seo, le cabhair ó Phríomhscrúdaitheoir Comhairleach de ghnáth. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh maidir le cé acu ar cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa oibre iarrthóra nó nár cuireadh.

Is dréachtdhoiciméid iad scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear an scéim i gcrích go dtí go gcuireann ceartaitheoirí i bhfeidhm í ar obair iarrthóirí agus go mbailítear an t-aiseolas ó na ceartaitheoirí go léir agus go ndéantar é a mheas i bhfianaise réimse iomlán fhreagraí na n-iarrthóirí, leibhéal iomlán deacrachta an scrúdaithe agus an gá le comhsheasmhacht a chaomhnú ó thaobh caighdeán de ó bhliain go bliain. Tá an scéim dheiridh ar fáil sa doiciméad foilsithe sin, de réir mar a cuireadh i bhfeidhm í ar obair na n-iarrthóirí go léir.

I gcás scéimeanna marcála a chuimsíonn réitigh shamplacha nó freagraí samplacha, is fiú a thabhairt faoi deara nach bhfuil sé i gceist go mbeidh siad uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go mbeadh malairtí leagain agus leaganacha difriúla inghlactha. Ní mór do cheartaitheoirí gach freagra a mheas de réir a bhfiúntais, agus moltar dóibh dul i gcomhairle lena gCeartaitheoirí Comhairleacha i gcás amhrais.

Scéimeanna Marcála Feasta

Ba chóir aon tuairimí faoi scéimeanna marcála sa todhchaí bunaithe ar scéimeanna ón am atá thart a sheachaint. Cé go bhfuil na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, d'fhéadfadh sé go mbeadh athrú ar na sonraí a bhaineann le marcáil cineál faoi leith ceiste i bhfianaise fheidhm na ceiste sin sa scrúdú trí chéile in aon bhliain ar leith. Tá an fhreagracht ar an bPríomhcheartaitheoir in aon bhliain ar leith cinneadh a dhéanamh ar conas is fearr a chinntiú go mbeidh measúnú cóir agus cruinn ar obair iarrthóirí agus chun a chinntiú go mbeidh comhsheasmhacht ann maidir le caighdeán an mheasúnaithe ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh sé go mbeadh athrú ar ghnéithe den struchtúr, mionsonraí agus cur i bhfeidhm na scéime marcála maidir le scrúdú faoi leith ó bhliain amháin go bliain eile gan fógra.

Ardteistiméireacht Laidin 2021

Gnáthleibhéal

Scéim Marcála agus Nótaí

1. Freagair Roinn A nó Roinn B

[75]

A.

Cúig abairt @ 15 marc an ceann

Beidh córas pionóis i bhfeidhm mar leanas:

Earráid mhór = lúide 3. Mar shampla. Briathar fágtha ar lár, struchtúr nó modh mícheart ach bloc pionóis amháin curtha i bhfeidhm an struchtúir

Earráid níos lú = lúide 2. Mar shampla. Guth, aimsir, tuiséal mí cheart, briathar fágtha ar lár, aidiacht, forainm, 'ut', 'ne', 'se' srl mícheart.

Earráid bheag = lúide 1. Mar shampla. Inscne mícheart, méid d'aidiacht nó dobhriathar, meancóg litrithe nó earráid foclóra.

NÓ

B.

(i) Shroich siad Megara / Megaram (6)

(ii) Chuaigh Philip / Phillipus chuig an ósta (4). Chuaigh Alexander chuig teach cara (4)

(iii) Philip / Phillipus (4). Cuireadh ceist air cuidiú a thabhairt dó (4)

(iv) Bhí an tábhairneoir ag ullmhú chun é a dhúnmharú (8)

(v) Thit sé ina chodladh arís (8)

(vi) Chonaic sé taibhse Phillip / Phillipus (4)

(vii) Mharaigh an tábhairneoir é (5) agus iompraíodh taobh amuigh é / caitheadh isteach i vaigín feirmeora é (5)

(viii) Bhí sé suaite go mór (5). Chuaigh sé chuig geata an bhaile (4)

(ix) Tháinig sé ar Philip marú sa vaigín (6)

(x) Cuireadh an tábhairneoir i bpríosún (8).

C2. Cuir Gaeilge ar shliocht **amháin** as A, B, C, D:

[65]

A. Óivid

Luna fuit **3**/ specto.....cernam **7**/ quod.....habent **10**/ nunc.....curro **12**/ alta.....pedes **11**/
interea.....Theseu **11**/ reddebant.....tuum **11**.

B. Veirgil

Hos.....tumultu **10**/ ecce.....urbe **11**/ legati.....ferunt **5**/ nihil.....actum **5**/
tantorum.....operum **6**/ nil.....aurum **6**/ nec.....preces **6**/ alia.....Latinis **4**/
quaerenda.....petendum **12**.

C. Caesar

Postridie.....Caesar **4**/ priusquam.....reciperent **8**/ in.....erant **7**/ exercitum.....contendit **12**/
id.....conatus **6**/ quod.....audiebat **6**/ propter.....potuit **9**/ Caesar.....coepit **13**.

D. Livias

Postero.....dictator **12**/ cum.....respondit **12**/ tum.....suorum **5**/ et.....coepisset **9**/
auxilium.....implorabat **4**/ et.....defendisset **10**/ orabat.....ferret **7**/ neve.....sineret **6**.

C3. Freagair Roinn A **nó** Roinn B sa cheist seo

[90]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo: (60)

lam.....naves **5**/itaque.....agri **6**/ quae.....continebatur **4**/ dimissa.....transvexit **7**/
multis.....diem **9**/ in.....interfectis **4**/ raro.....excedentem **10**/ respexisse.....duxisset **15**.

(ii) Freagair trí chinn ar bith de na ceisteanna thíos: (30)

(a) **5 + 5**

(b) **(3 + 2) + (3 + 2)**

(c) **4 + 4 + 2**

(d) **4 + 4**

(e) **5 + 5**

A (ii) Nótaí táscacha

N.B. is féidir le iarrthóirí pointí bailí a dhéanamh seachas na ceann atá liostaithe thíos:

(a) **Livias mar staraí:** Chonaic Livias stair le súile morálaí. Locht go minic air as dátaí a bheith mícheart, ghlac sé le húdair go neamhchriticiúil. Sceitsí carachtair mar shampla Hannibal. Go maith ag cur síos grafach.

(b) **Hanno:** ar a dtugtar Hanno the Great. Ceannaire an pháirtí síochána ag an Chartaig.

An Chartaig: ar chósta an Afraic Thuaidh (an Túinéis). Coimhlínt leis an Róimh Scriosadh an Róimh

An Chartaig. Hannabal Cath Zama.

Syphax Rí Numidia. Insítear a scéal in Ab Urbe Condita Livias. Cath Cirta,

Chuaigh sé in éadan na Rómhánaigh go cróga. Maraíodh i Tibur é ó na gortuithe a fuair sé.

Hasdrubal: Mac le Hamilcar Barca. Ard-Cartagach sa Dara Cogadh Púnach. Deartháir le Hannibal agus Mago Barca. Cath Metaurus.

(c) **Masinissa agus Sophonisba:** Bhí Sophonisba pósta le Syphax agus is iníon le Hasdrubal í. Bhuail sí le Masinissa. D'impigh sí air gan í a thabhairt chuig na Rómhánaigh. B'fhearr léi bás teacht ag an Róimh. Thit sé i ngrá léi. D'éagraigh siad le pósadh chun í a shabháil ó bháis. Cinneadh fágtha le Scipio.

(d) **Cur síos Livias ar chathanna:** Ba é rún s'aige i stair a scríobh ná na ceachtanna agus na tuairimí morálta a fheiceáil. Is beag eachtra cath ar thug sé cuairt orthu agus ní raibh mórán tuiscint aige ar chúrsaí míleata. Táispeántar a láidreacht i gcur síos grafacha. Sleachta grafacha mar shampla, léigear Saguntu, cathanna Trasimene agus Cannae. Hannibal ag taispeáint a chuid saighdiúirí talamh na hIodáile thíos futhú ó na hAlpa.

(e) **Mago:** Throid mac is óige le Hamilcar Barca agus deartháir le Hannibal agus Hasdrubal; i dTuaisceart na hIodáile le Hannibal go háirithe i gCath Trasimene; gortaithe i gcodadh i leabhar XXX áit ina raibh coimhlínt aige leis na Rómhánaigh i dtalaimh na Insubrians; tugadh ar ais chun na hAfraice; fuair sé bás agus é ar an turas fillte.

B.

(i) Cuir Gaeilge air seo: (60)

Primus.....caterva **7/** Laocoon.....arce **7/** et.....cives **7/** creditis....hostes **3/** aut.....Danaum **7/** sic.....Ulixes **2/** aut.....Achivi **7/** aut.....urbi **14/** aut....error **3/** equo.....Teucri **3.**

(ii) Freagair trí chinn ar bith de na ceisteanna thíos: (30)

(a) 5+5

(b) 5+5

(c) 5+5

(d) 5+5

(e) (3+2)+(3+2)

B (ii) Nótaí tásca

N.B. is féidir le iarrthóirí pointí bailí a dhéanamh seachas na ceann atá liostaithe thíos:

(a) Roinn said neamhaird ar a chomhairle. Síoltar gur díoltas a bhí ann fá choinne poll a chur san adhmaid.

(b) **Sliocht fuilteach:** marú tairbh, fealltóirí ag brúigh Laocoon agus a mhic.

(c) **Sinon:** D'inis saighdiúir Gréagach bréag, d'áitigh sé leis na Traígh chun Capall Adhmaid na Traí a ghlacadh laistigh do bhallaí na cathrach. Scaoil sé na Gréagaigh a bhí laistigh don chapall saor agus d'oscail sé na geataí.

(d) **Simile:** búireadh tarbh gortaithe; iontas ar aoire ag tine ar pháirc arbhair (ar dhíon tí)

(e) **Calchas:** fáidheadóir; chuir Ulysses ceist air toil na ndéithe a aistirú

Tenedos: an suíomh ina chuir na Gréagaigh a bhflít i bhfolach agus cleas a imirt ar na Traígh le

Capall Adhmaid na Traí a ghlacadh laistigh don chathair. Tháinig na fealltóirí ón áit sin chun Laocoön a mharú.

Laocoön: sagart de chuid Neiptiúin. Maraíodh taobh le mic s'aige ag fealltóirí i ndiaidh iarracht

Cleas Capall Adhmaid na Traí a nochtú

Hector: Mac le Priam agus Hecuba Ceannaire na Traígh. Uasal. Tagann taibhse Hector i láthair

Sa dara leabhar .

C4. Freagair dhá cheann ar bith de na ceisteanna (i), (ii), (iii)

[20]

(i) Ceithre ainmfhocal (**3 + 3 + 3 + 1**) (10)

(ii) Trí briathar (**4 + 3 + 3**) (10)

(iii) Tugann gach freagair cheart **2** marc chuig uasmhéid de **10** (10).

C5. Freagair dhá cheann ar bith de na ceistanna (i) – (vi). Tagann fiche a cúig marc le gach ceist **[50]**

- (i) Trí phointe **(9 + 8 + 8)** nó más i bpointí ghairid **(5 + 5 + 5 + 5 + 5)**
- (ii) Trí phointe **(9 + 8 + 8)** nó más i bpointí ghairid **(5 + 5 + 5 + 5 + 5)**
- (iii) **Nótaí ar dhá cheann ar bith:**
 - (7 + 6)** agus **(6 + 6)** nó más i bpointí ghairid **(4 + 3 + 3 + 3)** agus **(3 + 3 + 3 + 3)**
- (iv) Saol **(7 + 6)** nó más i bpointí ghairid **(4 + 3 + 3 + 3)**;
Scríbhneoireachtaí **(6 + 6)** nó más i bpointí ghairid **(3 + 3 + 3 + 3)**
- (v) Trí phointe **(9 + 8 + 8)** nó más i bpointe ghairid **(5 + 5 + 5 + 5 + 5)**
- (vi) **Nótaí ar dhá cheann ar bith:**
 - (7 + 6)** agus **(6 + 6)** nó más i bpointí ghairid **(4 + 3 + 3 + 3)** agus **(3 + 3 + 3 + 3)**.

Nótaí táscacha

N.B. is féidir le iarrthóirí pointí bailí a dhéanamh seachas na ceann atá liostaithe thíos:-

(i) Augustus: I 23 BC d'fhogair Augustus a nia Marcellus mar a chomharba ach, ar an drochuair, fuair Marcellus bás níos moille sa bhliain. Thiontaigh Augustus chuig a chara Agrippa. Blianta ina dhiaidh, nuair a bhí mic ag Agrippa agus Julia, bhí Gaius agus Augustus ag súil go mbeadh ceann dóibh mar chomharba. I 12BC fuair Agrippa bás agus thiontaigh Augustus chuig a leasmhac is sine Tiberius. Maraíodh deartháir le Tiberius sa Ghearmáin agus thug Augustus cumhacht leas-consalachta. Áfach, nuair a ghlac Gaius an toga virilis agus mar a rinne Lucius ceithre bhliain ina dhiaidh, chuir Augustus in iúl go sóiléir gur shíl sé go mbeadh na buachaillí mar chomharbaí. Fuair Lucius bás i AD2 agus Gaius i AD4. Bhí ar Augustus tiontú go Tiberius anois. I AD4 d'uchtaigh sé Tiberius mar mhac agus thug sé cumhacht tribunician dó.

(ii) Tibir: Bhí sé i gcomharbas Augustus, an rogha dheireanach ar a liosta. Mac a bhí uchtaithe ag Augustus. D'iompaigh Germanicus léigiúin ar an Réin, ag déanamh ceannairc a chumhacht méadaithe an tseanaid. Ceapadh mar Chinnire chun aire a thabhairt don chathair. Mharaigh a chúntóir Sejanus é níos moille. Níor chaith sé mórán airgid. Mheadaigh Delatores. Shín siad dlí majestas, srl.

(iii) Domitian: Roimh chomharbas bhí sé sa chúlra don chuid is mó; bealach uathlathach; bainistiú cúrsaí airgid a bhí aige; ceannairc Saturninus, réimeas an uafáis i dtreo an deiridh.

Sejanus: Mar chinnire an Garda Praetorian; a ról i mbás Drusus, mac le Tiberius; a ról i ngéarleanúint cairde agus teaghlach Germanicus; a mhéadú chumhachta don Ghárda Praetorian; a réimeas an uafáis nuair a bhí Tiberius i Capri; a phríosúnacht agus a bháis.

Caligula: Tógadh i nDúiche na Reine é ag a athair Germanicus; thacaigh Macro leis; thosaigh a riail go maith, rialtóir uasal agus measartha; chuaigh an chumhacht chuig a cheann; cheap sé gur dia é; bhí feachtais mhíleata áiféiseach a reachtáil aige chuig an Ghearmáin agus an Bhreatain; chruthaigh sé a chonsal chapall; dúnmharaíodh é. Little boot a leasainm.

Bunaíodh an Garda Praetorian chun an t-impire a chosaint; bunaithe i gcathair na Róimhe; bhí ról gníomhach aige i dtoghadh agus réitidh na n-impirí; cheap sé Claudius nuair a bhí todchaí s'acu féin faoi bhagairt; d'fheallmharaigh sé Caligula; Thiocfadh le Cinnire an gharda a bheith an-chumhachtach.

Livia: Rugadh i 58 BC í; pósta le Tiberius Claudius Nero agus dhá mhic acu, Tiberius agus Drusus; colscaradh iad i 39 BC sa dóigh is go raibh sí in ann Octavian a phosadh, cé go raibh sí ag iompar Drusus; choinnigh sí meas agus muinín le Augustus; bhí ról foirmeálta agus suaithinseach a imirt aici sa principate; creidtear go raibh cásanna stáit a láimhseáil aici chun buntáiste a thabhairt dá mac Tiberius; creidtear go raibh ról aici i mbáis comharbaí féideartha Augustus; fuair sí bás i 29 AD.

(iv)

Veirgil nó Cicero:

Saol - rugadh in aice le Mantua 70 B.C. Oideachas faighte ag Cremona, Milan agus sa Róimh, i ndiaidh coigistigh a dhéanamh ar talamh Phillippi ach filleadh ar ais go Veirgil, Maecenas mar phátrún. Básaithe i Brundisium 19 BC.

Scribhneoireachta - Eclogues / Bucolics- 10 ndánta i radhairc heicsiméadair, tréadach i suíomh Sicileach ar saolta agus grá na n-aoirí. Georgics- 4 leabhair de heicsiméadair, chun grá na talún a athbhunú, modh maireachtála éilitheach agus fiúntach a chur ar fáil. The Aeneid – eipic i 12 leabhair, bunús agus forbairt Impireacht na Róimhe, buanna stairiúla na Róimhe agus Augustus.

Cicero:

Saol-novus homo, cogadh sóisialta; phós sé Terentia, consal. Thug sé tacaíocht do Pompey sa chogadh cathartha, chuir sé cosc ar chomhcheilg Catiline.

Scribhneoireachta-Fealsúnacht- de re publica; Reitric –De oratore, Brutus; Óráidí-Pro lege Manilia; Litreacha chuig Atticus; stíl; teanga.

(v) **Amharclanna na Róimhe:** Amharclanna: dearadh seachtrach; úsáid an áirse; suíocháin; stáitse; cúlra; dionbhrat; aon shampla.

(vi) **Nótaí ar dhá cheann ar bith**

Uiscerian: seirbhís tugtha do níos mó na milliún daoine; grádán nadúrtha in úsáid; píopaí ceirmeacha in úsáid; líneálacha uiscedhíonach; samplaí ar nós Pont du Gard.

Colosseum: Amfaitéatar, tógtha go mór ag Vespasian, fostruchtúir boghtach (naumachia) brocais d'ainmhithe, 4 stóir, colúin Dórach, lónach agus Corantach, póidiam, tás spás ann le haghaidh 50,000 daoine. Cineál eachtraí – comhrac gliaireach (príosúnaigh cogaidh, coirpigh, sclábhaithe, fir saora meallta ag duaiseanna). Airm difriúla, retiarius, secutor. Venationes, troideanna brúide. Naumachiae, cathanna cabhlaigh. Thiocfadh le Gliairí a bheith spáráilte ag an Impire má throid siad go cróga.

Mósáici: aon cheann de na teicnící éagsúla mar opus sectile; sampla ar bith cosúil le mósáic Chath Ísis nó Cave Canem.

Áirse Titus: Triumphal arch, processional style, composite order.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

